

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

ΟΡΙΣΜΟΣ

Περίληψη είναι η **σύντομη απόδοση** του περιεχομένου ενός κειμένου, η οποία μπορεί να **υποκαταστήσει το αρχικό κείμενο**. Είναι **προσωπική δημιουργία**, με πληροφοριακό ύφος, **χωρίς ίχνος σχολιασμού ή κριτικής**.

Είδη περίληψης

Α) Εκτενής περίληψη: Συντίθεται από τα βασικά σημεία ανά παράγραφο και καλύπτει σε **έκταση το ένα τρίτο** του **αρχικού κειμένου**.

Β) Συνοπτική περίληψη: Συντίθεται από τα βασικά σημεία ανά νοηματική ενότητα και καλύπτει σε **έκταση το ένα έκτο** του **αρχικού κειμένου**.

ΠΡΟΣΟΧΗ

Πριν προχωρήσουμε στην ανάλυση των βημάτων για την προετοιμασία και τη σύνθεση της περίληψης, θα πρέπει να σταθούμε με προσοχή στον τρόπο οργάνωσης του **διαγράμματος** ενός κειμένου. Απαραίτητη προϋπόθεση για τη δημιουργία σχεδιαγράμματος είναι να κρατήσουμε **σημειώσεις**.

Κρατάμε σημειώσεις, όταν θέλουμε να συγκρατήσουμε τα κύρια σημεία ενός κειμένου. Πρόκειται για μια **αφαιρετική διαδικασία**, κατά την οποία επισημαίνουμε το ουσιώδες και παραλείπουμε το επουσιώδες. Με τη διαδικασία αυτή:

α. αποταμιεύουμε και **αφομοιώνουμε** ευκολότερα **γνώσεις** και

β. οξύνουμε την **κριτική** μας **ικανότητα**.

Είδη σημειώσεων

Μπορούμε να κρατήσουμε σημειώσεις με δύο τρόπους:

α. Σημειώσεις ανά παράγραφο

1. Εντοπίζουμε τα **κύρια συστατικά** της παραγράφου, δηλαδή τη θεματική περίοδο (ή το θέμα της, αν δεν υπάρχει θεματική περίοδος) και τις πιο σημαντικές λεπτομέρειες.
2. Επισημαίνουμε τις **διαρθρωτικές λέξεις**, με τις οποίες δηλώνονται: το αίτιο-αποτέλεσμα, η αντίθεση-εναντίωση, ο όρος-προϋπόθεση, η επεξήγηση, η έμφαση, το συμπέρασμα κτλ.
3. Αποδίδουμε το **περιεχόμενο** των σημειώσεων με **πλαγιότιτλο**.

β. Σημειώσεις ανά νοηματική ενότητα

Όταν καλούμαστε να κρατήσουμε σημειώσεις από τα κεφάλαια ενός βιβλίου, από τα μέρη ενός κειμένου (πρόλογος, κύριο μέρος, επίλογος) ή από ένα **σύνολο παραγράφων** με **ενιαίο νοηματικό κέντρο**, τότε εργαζόμαστε σε **ευρύτερες νοηματικές ενότητες**. Έτσι συντάσσουμε έναν **πλαγιότιτλο** για κάθε **νοηματική ενότητα**.

Είδη πλαγιότιτλων

Οι πλαγιότιτλοι μπορούν να έχουν δύο μορφές, ανάλογα με την προσωπική μας επιλογή και το σκοπό για τον οποίο γράφονται. Έτσι λοιπόν οι πλαγιότιτλοι αποδίδονται:

α. με κανονικές φράσεις.

β. τηλεγραφικά, με παράλειψη ρημάτων, άρθρων κ.ά. λέξεων που εννοούνται εύκολα.

Διάγραμμα κειμένου

Είτε λοιπόν έχουμε κρατήσει σημειώσεις ανά παράγραφο είτε ανά νοηματική ενότητα και έχουμε εξαγάγει τους κατάλληλους πλαγιότιτλους, μπορούμε στη συνέχεια να προχωρήσουμε στη δημιουργία του διαγράμματος του κειμένου μας.

Το **διάγραμμα** είναι ένα **σχέδιο** που παρουσιάζει τη **συλλογιστική πορεία** που ακολουθείται κατά την **ανάπτυξη** ενός **θέματος** και τη **δομή** του **κειμένου** που το πραγματεύεται. Κατά συνέπεια, σε

αυτό φαίνονται τα δομικά μέρη του κειμένου (πρόλογος, κύριο μέρος, επίλογος) και ανά μέρος, ενότητα και παράγραφο σημειώνονται οι πλαγιότιτλοι.

Δημιουργία Περίληψης

Η δημιουργία της περίληψης χωρίζεται σε **δύο βασικά στάδια: την προετοιμασία και τη σύνθεση**, στα οποία πραγματοποιούμε συγκεκριμένα βήματα για να επιτύχουμε το ποθητό αποτέλεσμα. Ας τα δούμε αναλυτικά.

ΒΗΜΑ 1ο: ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ

1. Διαβάζουμε το κείμενο που μας δίνεται, ώστε να γίνει **κατανοητό το περιεχόμενο του**. Σε περίπτωση άγνωστων λέξεων προσπαθούμε να τις ερμηνεύσουμε είτε μέσα από τα συμφραζόμενα, είτε μέσα από ομόρριζα ή παράγωγα τους.
2. Αναζητούμε τη βασική ιδέα του κειμένου, δηλαδή το **νοηματικό κέντρο του** (ίσως σε αυτό το σημείο να χρειαστεί μια δεύτερη ανάγνωση). Σε αυτή την αναζήτηση μάς βοηθούν ιδιαίτερα οι παρακάτω διαδικασίες:
3. Εντοπίζουμε τις **βασικές έννοιες** του κειμένου, ενώ παράλληλα υπογραμμίζουμε λέξεις ή φράσεις που τις διασαφηνίζουν ή τις συμπληρώνουν.
4. Διακρίνουμε τη **δομή** του κειμένου, βήμα απολύτως απαραίτητο προκειμένου η περίληψη μας να ακολουθήσει την αρχική μορφή του. Σε αυτό το σημείο χρήσιμη είναι η τεχνική των πλαγιότιτλων ή της υπερδομής (εντοπισμός στοιχείων όπως: χώρος, χρόνος, πρόσωπα, γεγονός, πρόβλημα κτλ.)
- Επιλέγουμε τις απολύτως **απαραίτητες λεπτομέρειες**, οι οποίες είτε διασαφηνίζουν είτε τεκμηριώνουν το νοηματικό κέντρο του κειμένου.
3. Οργανώνουμε το **σχεδιάγραμμα** της περίληψης ακολουθώντας τους κανόνες δομής μιας παραγράφου (θεματική περίοδος, λεπτομέρειες, κατακλείδα).

ΒΗΜΑ 2ο: ΣΥΝΘΕΣΗ

1. Ακολουθώντας το σχεδιάγραμμα που έχουμε ήδη οργανώσει, προχωρούμε στη σύνθεση της περίληψης, ξεκινώντας **απαραιτήτως** από το **είδος** (δοκίμιο, άρθρο κ.λ.π.) και το **σκοπό** του **κειμένου** και τη **στάση του συγγραφέα**. Μπορούμε **προαιρετικά** να προσθέσουμε και άλλα στοιχεία, όπως το όνομα του συγγραφέα, τον τίτλο του κειμένου ή κ.τ.λ.).
2. Το **ύφος** της περίληψης οφείλει να είναι πληροφοριακό, αφού έχει ως στόχο να πληροφορήσει με συντομία, σαφήνεια και ακρίβεια τον αναγνώστη για το αρχικό κείμενο. Επομένως οποιαδήποτε προσπάθεια μίμησης του ύφους του συγγραφέα είναι απολύτως άσκοπη. Η περίληψη είναι δική μας εργασία που μεταφέρει τις ιδέες και το πνεύμα ενός άλλου εκτενέστερου κειμένου.
3. Επιλέγουμε την ενεργητική **σύνταξη**, όταν χρειάζεται να τονιστεί το πρόσωπο που ενεργεί (υποκείμενο), και την παθητική, όταν δίνεται έμφαση στην πράξη ή στο ίδιο το κείμενο (απρόσωπο ύφος).
  1. **ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΗ:** Ο συγγραφέας του κειμένου τονίζει, υποστηρίζει, διαπιστώνει, επισημαίνει, διατυπώνει, εκφράζει, θίγει, υπερασπίζεται, επιχειρηματολογεί, προσεγγίζει, επιχειρεί να προσδιορίσει..
  2. **ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΗ:** Το κείμενο πραγματεύεται, ασχολείται, αναφέρεται, ισχυρίζεται.. **Εναλλακτικά** Στο κείμενο εκφράζεται, παρουσιάζεται, προβάλλεται, ερμηνεύεται, ερευνάται, σχολιάζεται, διερευνάται, υποστηρίζεται.
4. Εφαρμόζουμε τις κατάλληλες **τεχνικές πύκνωσης**:
  1. **αντικαθιστούμε τις δευτερεύουσες προτάσεις με μετοχές**, π.χ. Επειδή το κράτος θέσπισε αυστηρούς νόμους... θ θεσπίζοντας το κράτος αυστηρούς νόμους.. :
  2. **αποφεύγουμε τις ερωτηματικές προτάσεις** (ευθείες ή πλάγιες) και προτιμούμε προτάσεις κρίσης, π.χ. Μήπως είναι απαράδεκτο, αναρωτιέται κάποιος, το να μένουμε

παθητικοί δέκτες με όσα συμβαίνουν **δ** Είναι απαράδεκτο να μένουμε απαθείς με όσα συμβαίνουν.

3. **αντικαθιστούμε ένα αρνητικού περιεχομένου ρήμα με ένα θετικό**, π.χ. δεν ενστερνίζεται τις απόψεις του **δ** απορρίπτει τις απόψεις του, δεν λησμόνησε **δ** θυμήθηκε.
4. **ένα σύνολο πράξεων το αντικαθιστούμε με ένα σύνολο που περιγράφει τη συγκεκριμένη ενέργεια**, π.χ. πλύθηκε, χτενίστηκε, ντύθηκε κι έφυγε... **δ** ετοιμάστηκε κι έφυγε.
5. **μια περίφραση καλό θα είναι να την αντικαθιστούμε με ένα μονολεκτικό τύπο**, π.χ. ο ένας βοηθάει τον άλλο **δ** αλληλοβοηθιόμαστε.
6. **αντικαθιστούμε τις αναφορικές προτάσεις με ένα ισοδύναμο ουσιαστικό, επίθετο ή επίρρημα**, π.χ. καλό θα είναι να μην καταλαμβάνουν τις θέσεις ευθύνης άτομα που δεν αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες **δ** καλό θα είναι να μην καταλαμβάνουν τις θέσεις ευθύνης άβουλα άτομα.
7. **αντικαθιστούμε τα υπώνυμα με το υπερώνυμό τους**, π.χ. τηλεόραση, ραδιόφωνο, εφημερίδες, περιοδικά... **δ** τα μέσα ενημέρωσης.
8. **μετατρέπουμε την παθητική σύνταξη σε ενεργητική** (η σύνταξη παραμένει παθητική μόνο αν θέλουμε να τονίσουμε την πράξη), π.χ. Από το Υπουργείο Παιδείας ανακοινώθηκαν οι βάσεις για την εισαγωγή των υποψηφίων στα ΑΕΙ και ΤΕΙ **δ** Το ΥΠΕΠΘ ανακοίνωσε τις βάσεις....

Προσοχή

Χρήσιμη, επίσης, επισήμανση για το περιληπτικό μας κείμενο είναι: να **μην χρησιμοποιούμε απαριθμήσεις, αποσιωπητικά, βραχυλογίες, αρκτικόλεξα**. Επιπλέον, αν το αρχικό μας κείμενο έχει διαλογική μορφή, στο περιληπτικό κείμενο **ο διάλογος αποδίδεται με γ'** (τρίτο) ρηματικό **πρόσωπο**. Ακόμη, αν οι **ιδέες του συγγραφέα** εκτίθενται μεταφορικά, εμείς τις αποδίδουμε **κυριολεκτικά**.

5. Χρησιμοποιούμε τις κατάλληλες διαρθρωτικές λέξεις ή φράσεις, ώστε η περίληψη να έχει **συνοχή** (δηλαδή ομαλή και ολοκληρωμένη σύνδεση των μερών του κειμένου), κάτι που επιτυγχάνεται με επιρρήματα, σύζευξη, διάζευξη κ.τ.λ. βλ. **Συνοχή**. Η **συνεκτικότητα** επίσης (δηλαδή η εξασφάλιση ενιαίου και λογικού νοήματος) πρέπει να είναι ένας ακόμη στόχος της περίληψης μας, βλ. Συνεκτικότητα. Επιπλέον, χρησιμοποιούμε **ρήματα δήλωσης**, όπως: αναφέρω, τονίζω, υπογραμμίζω, επισημαίνω κ.τ.λ. που βοηθούν στη μεταφορά του περιεχομένου του αρχικού κειμένου.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ ΠΕΡΙΛΗΨΗΣ

Κατά τη σύνταξη της περίληψης χρησιμοποιούμε τα παρακάτω ρήματα (συνήθως) για να μεταφέρουμε με οικονομία λέξεων στον αναγνώστη- διορθωτή τις έννοιες που κυριαρχούν στο αρχικό κείμενο.

Αναφορική όψη

1. Όταν αναφερόμαστε στην **αναφορική (ποιοτική) όψη** του κειμένου χρησιμοποιούμε φράσεις όπως:

Ο συγγραφέας, αρθρογράφος κλπ.:

- διατυπώνει τη γνώμη, προτείνει, δηλώνει, εισηγείται, ανακοινώνει
- αναφέρει, μνημονεύει, παραθέτει αυτολεξεί (ένα άλλο κείμενο)
- σχολιάζει, ερμηνεύει, συζητά (ένα άλλο κείμενο)

- παρατηρεί, διαπιστώνει
- ορίζει με ακρίβεια, προσδιορίζει, καθορίζει
- αποσαφηνίζει, διευκρινίζει, επεξηγεί
- εξηγεί, αιτιολογεί
- ονομάζει, αποκαλεί, χαρακτηρίζει
- συγκρίνει, αντιθέτει, αντιπαραθέτει, αντιπαραβάλλει
- επιχειρηματολογεί (υπέρ ή κατά), υπερασπίζεται, υποστηρίζει, υπεραμύνεται, συνηγορεί
- συμφωνεί με, ταυτίζεται με, δικαιολογεί
- ανασκευάζει, απορρίπτει, αντικρούει, αντιτείνει, αντιπροτείνει
- τεκμηριώνει, στηρίζει (την άποψη του)
- αποδεικνύει, δείχνει
- κρίνει αξιολογεί, αποτιμά
- διαβεβαιώνει, βεβαιώνει, ισχυρίζεται, αποφαινεται, υποστηρίζει, επιμένει (ότι), προβλέπει
- λέει, σημειώνει, τονίζει, επισημαίνει, υπογραμμίζει
- πραγματεύεται, εξετάζει, συζητά, ασχολείται (με), αναφέρεται (σε)
- αναλύει, αναπτύσσει
- ορίζει
- διαιρεί, ταξινομεί
- περιγράφει
- απαριθμεί, συμπληρώνει, προσθέτει
- αφηγείται, διηγείται
- αναρωτιέται, απορεί
- ρωτά
- υποδεικνύει, προτείνει, αντιπροτείνει, συμβουλεύει, συστήνει
- απολογείται
- εύχεται
- εξεγείρεται, αγανακτεί, εκφράζει την έκπληξη του

Ποσοτική όψη

2. Όταν θέλουμε να δείξουμε την **ποσοτική όψη**, δηλαδή το χρόνο που αφιερώνει ο συντάκτης του αρχικού κειμένου σε κάθε σκέψη-ιδέα του, χρησιμοποιούμε φράσεις όπως:

Ο συγγραφέας, αρθρογράφος κλπ.:

- προσπερνά βιαστικά, με συντομία
- αποσιωπά, παραλείπει, δεν αναφέρει / αναφέρεται
- θίγει πλαγίως, έμμεσα, επιφανειακά
- εξετάζει διεξοδικά, αναλυτικά, προσεκτικά, συζητά διεξοδικά
- ανοίγει – κλείνει – τερματίζει τη συζήτηση
- εξαντλεί το θέμα, συμπεραίνει
- προσθέτει, υπογραμμίζει, επισημαίνει

Μεταγλωσσική όψη

3. Σε περίπτωση που υπάρχει αναφορά σε άλλα κείμενα, τότε για να δηλώσουμε τη **μεταγλωσσική όψη**, χρησιμοποιούμε φράσεις όπως:

Ο συγγραφέας, αρθρογράφος κλπ.:

- επεξηγεί, συγκεκριμενοποιεί (για άλλο κείμενο)
- παραφράζει (για άλλο κείμενο)

Διορθωτική όψη

4. Σε περίπτωση που ο συντάκτης του κειμένου σε κάποιο σημείο υπαναχωρεί από τις αρχικές του θέσεις (**διορθωτική όψη**) χρησιμοποιούμε φράσεις όπως:

Ο συγγραφέας, αρθρογράφος κλπ.:

- τροποποιεί, αλλάζει (τη διατύπωση)
- διορθώνει (τον εαυτό του / τους συνομιλητές του)
- ανασκευάζει τα επιχειρήματα
- αναιρεί όσα είπε

Διαλογική όψη

5. Σε περίπτωση που το κείμενο έχει διαλογική μορφή (**διαλογική όψη**) για να αποδώσουμε την πορεία της συνομιλίας χρησιμοποιούμε φράσεις όπως:

Ο συγγραφέας, αρθρογράφος κλπ.:

- απευθύνει το λόγο
- παρεμβαίνει
- δίνει τον λόγο
- διακόπτει

- ζητά τον λόγο
- απαντά
- παίρνει, υφαρπάζει τον λόγο
- δευτερολογεί
- διεκδικεί τον λόγο
- απευθύνεται

Οργανωτική όψη

6. Τέλος, για να αποδώσουμε την **οργανωτική όψη** του αρχικού κειμένου χρησιμοποιούμε φράσεις όπως:

Ο συγγραφέας, αρθρογράφος κλπ.:

- αρχίζει, προλογίζει
- μεταβαίνει (σε άλλο θέμα)
- συνεχίζει
- παρεκβαίνει
- τελειώνει, καταλήγει, συμπεραίνει, ανακεφαλαιώνει

ΔΙΑΘΡΩΤΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Προκειμένου να εντοπίσουμε με ασφάλεια τις υπάρχουσες **νοηματικές σχέσεις** του κειμένου μπορούμε να εντοπίσουμε συγκεκριμένους **κειμενικούς δείκτες** (διαθρωτικές λέξεις) που δηλώνουν **καθορισμένες έννοιες**. **Λειτουργούμε** δηλαδή **ανάποδα**, από τις λέξεις ανακαλύπτουμε το νόημα, το οποίο και παρουσιάζουμε στη συνέχεια στην **περίληψή** μας.

1. Αιτιολόγηση

εξαιτίας, επειδή, γιατί, διότι, αφού, μια και, μια που, που, ένας ακόμη λόγος, καθώς, αυτό (οφείλεται, εξηγείται, ερμηνεύεται, αιτιολογείται), εφόσον, (η αιτία ο λόγος, η εξήγηση) είναι, γι' αυτό το λόγο, έτσι, με αιτιολογικές μετοχές ή εμπρόθετους προσδιορισμούς της αιτίας κ.τ.λ.

2. Αποτέλεσμα

γι' αυτό το λόγο, ως επακόλουθο, κατά συνέπεια, αποτέλεσμα / απόρροια / απότοκο όλων αυτών, και γι' αυτό, ώστε, έτσι που, λοιπόν, κ.τ.λ.

3. Αντίθεση – εναντίωση

Αλλά, μα, όμως, και όμως, παρά, μόνο, παρόλο, ωστόσο, εντούτοις, μάλιστα, έπειτα, μολαταύτα, εξάλλου, αντίθετα, σε αντίθεση, απεναντίας, διαφορετικά, ειδάλλως, ειδικά, αλλιώς, αλλιώς, από την άλλη πλευρά, πάλι, ενώ, αν και, και αν, μολονότι, αντίστροφα, ενάντια, στον αντίποδα, ακόμη κι αν, παρ' όλα αυτά, δε συμβαίνει όμως το ίδιο, όχι μόνο... αλλά και, όχι μόνο... αλλά και να, και που, και ας. όχι μόνο δεν... μα ούτε, όχι μόνο... παρά, όχι μόνο να μην... αλλά ούτε και να, όχι μόνο να μην... αλλά να κ.τ.λ.

4. Χρονική σχέση

αρχικά, προηγουμένως, στη συνέχεια, πρώτα, ύστερα, πριν, εντωμεταξύ, έπειτα, τέλος, όταν, καθώς, όποτε, μόλις, αργότερα κ.τ.λ.

5. Ένας όρος, προϋπόθεση

αν, εκτός αν, σε περίπτωση που, με την προϋπόθεση, σε περίπτωση που κ.τ.λ.

6. Επεξήγηση

δηλαδή, αυτό σημαίνει, ειδικότερα, με άλλα λόγια, ήτοι, συγκεκριμένα, με όσα είπα προηγουμένως εννοούσα, για να γίνω πιο σαφής, (για να με καταλάβετε) θα σας το παρουσιάσω με άλλο τρόπο, κ.τ.λ.

7. Έμφαση

το σημαντικότερο απ' όλα, το κυριότερο, είναι αξιοσημείωτο ότι, αξίζει να σημειωθεί πως, εκείνο που προέχει, θα έπρεπε να τονιστεί ότι, αξιοπρόσεκτο είναι πως, ιδιαίτερα σημαντικό είναι, πρέπει ακόμη να σημειωθεί, θα ήθελα να τονίσω το εξής... να επιστήσω την προσοχή σας κ.τ.λ.

8. Παράδειγμα – διευκρίνιση

λόγου χάρη, π. χ., για παράδειγμα κ.τ.λ.

9. Επεξήγηση

δηλαδή, ειδικά, ειδικότερα, συγκεκριμένα κ.τ.λ.

10. Απαρίθμηση επιχειρημάτων, εισαγωγή μιας καινούριας ιδέας

πρώτο... δεύτερο, καταρχήν, τελικά, το επόμενο επιχείρημα / θέμα που θα μας απασχολήσει κ.τ.λ.

11. Διάρθρωση του κειμένου

το άρθρο / η μελέτη / η εισήγηση / η ομιλία μου χωρίζεται σε... μέρη: στο πρώτο κ.τ.λ.

12. Συμπέρασμα, συγκεφαλαίωση

για να συνοψίσουμε, συγκεφαλαιώνοντας/ επιλογικά / συμπερασματικά θα λέγαμε ότι, λοιπόν, τελικά, συνάγεται το συμπέρασμα, ανακεφαλαιώνοντας κ.τ.λ.

13. Γενίκευση

γενικά, τις περισσότερες φορές, ευρύτερα, κ.τ.λ.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ

- Η έκταση της περίληψης είναι το 1/3 του αρχικού κειμένου ή **όση ορίζεται στις οδηγίες**.
- Η ανάπτυξη των κύριων σημείων του κειμένου μέσα στην περίληψη πρέπει να είναι **ισοζυγισμένη**.
- **Αποφεύγουμε** να αλλάξουμε το πρόσωπο ή το χρόνο του ρήματος στο οποίο είναι διατυπωμένο το αρχικό κείμενο. (Κυρίως, γ' ενικό ή α' πληθυντικό)
- **Αποφεύγουμε**, όσο είναι δυνατό, τη χρήση λέξεων ή φράσεων του κειμένου καθώς και τη συγγραφή αποσπασμάτων από το αρχικό κείμενο.
- **Αποδίδουμε** τα νοήματα όπως εκφράζονται στο κείμενο, ανεξάρτητα από το αν συμφωνούμε ή διαφωνούμε με τις θέσεις του συγγραφέα. Τις δικές μας απόψεις τις αναφέρουμε μόνο αν μας ζητηθούν.